

De ‘veterinary statutory body’ in Nederland

De laatste jaren is de rol van de KNMvD van belangenbehartiging deels verschoven naar normstelling. Zo is er een kwaliteitssysteem opgesteld en worden professionele richtlijnen ontwikkeld. Hiermee vervult de KNMvD een van de taken van een ‘**veterinary statutory body**’. De combinatie van belangenbehartiging en normstelling in één organisatie leidt echter tot interne spanningen. De overheid is zich hiervan bewust. Ze probeert zich te verzekeren van een goed functionerende beroepsgroep. De beroepsgroep heeft op haar beurt baat bij een overheid die haar verantwoordelijkheid durft te nemen. In dit kader wordt nagedacht over de organisatie van de ‘**veterinary statutory body**’ in Nederland en de plaats die de KNMvD daarin inneemt.

TEKST CHRISTIANNE BRUSCHKE, MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN (C.J.M.BRUSCHKE@MINEZ.NL), EN JAN VAARTEN FEDERATION OF VETERINARIANS OF EUROPE. FOTO KJELL POSTEMA

Dieren spelen een belangrijke rol in onze samenleving. Ze verschaffen ons onder andere voedsel, materialen en gezelschap. Iedereen heeft direct of indirect met dieren te maken. Dier-eigenaren hebben natuurlijk direct belang bij een goede gezondheid en welzijn van hun dieren. Maar ook voor niet-eigenaren en de samenleving als geheel zijn dieren, zij het minder direct, belangrijk. Voedselveiligheid, internationale handel, dierziekte-uitbraken, dierenwelzijn, geneesmiddelengebruik en milieubelasting zijn onderwerpen die iedereen aangaan. En dit zijn nog maar een paar voorbeelden. Dierenartsen leveren een directe bijdrage aan de gezondheid en het welzijn van dieren en de voedselveiligheid, en daarmee aan de volksgezondheid.

De overheid probeert als behartiger van het algemeen belang voor de samenleving de voordelen van de aanwezigheid van dieren te optimaliseren en mogelijke nadelen en risico's zoveel mogelijk te beperken. Zij kan dit echter niet alleen, maar is hiervoor aangewezen op een goede samenwerking met private partijen. Dierenartsen zijn een van die partijen. Tegelijkertijd is de dierenarts voor zijn beroepsuitoefening mede afhankelijk van de rol die de overheid speelt.

Dit artikel gaat in op de relatie tussen overheid en dierenarts, en beschrijft hoe de overheid zich tracht te verzekeren van een goed functionerende beroepsgroep en hoe de beroepsgroep baat heeft bij een overheid die haar verantwoordelijkheid neemt.

Vrije beroepen

De dierenarts oefent een zogeheten ‘vrij beroep’ uit. De EU richtlijn 2005/36/EG betreffende de

erkenning van beroepskwalificaties definieert een 'vrij beroep' als 'een beroep dat wordt uitgeoefend op grond van een relevante beroepskwalificatie door een persoon die persoonlijk, op eigen verantwoordelijkheid en professioneel onafhankelijk, intellectueel-ideële prestaties verricht ten behoeve van de opdrachtgever en de samenleving in het algemeen.' Dit is een hele mond vol, maar laten we kijken naar enkele belangrijke elementen uit deze definitie. Allereerst levert de beoefenaar een intellectuele prestatie, een prestatie waarvan de kwaliteit voor de afnemer vaak lastig is te beoordelen. Ten tweede dient de beoefenaar rekening te houden met de belangen van de opdrachtgever en van de samenleving, die ook nog eens tegenstrijdig kunnen zijn. Om de kwaliteit van de dienstverlening te borgen, worden vrije beroepen, zoals die van arts, dierenarts, notaris en accountant, door de overheid gereguleerd. De toelating tot de uitoefening van het vrije beroep wordt aan voorwaarden gebonden en indien nodig kan een toelating worden ingetrokken.

Regulering van de diergeneeskunde

Europese regelgeving

De regulering van de diergeneeskunde is gebaseerd op twee criteria, ten eerste het hebben van de juiste kennis en kunde en ten tweede het naleven van de heersende normen ten aanzien van de professionele beroepsuitoefening. In de Europese regelgeving is de norm voor kennis en kunde uitgewerkt in de richtlijn 2005/36/EG. Hierin staan de minimumeisen waaraan de opleiding tot dierenarts moet voldoen. Deze eisen zijn met formuleringen als 'voldoende kennis om' of 'vaardigheden die nodig zijn voor' als open normen in de regelgeving opgenomen. Nadere invulling van de norm geschiedt door de lidstaten.

Ook geeft de richtlijn aan dat de beroepsvertegenwoordiging regels moet vaststellen voor de bevordering van de professionele kwaliteit en dat het gezien de snelle kennistoename en maatschappelijke ontwikkelingen voor veel beroepen van belang is dat men levenslang bijleert. De lidstaten moeten door permanente vorming en opleiding, bij- en nascholing, waarborgen dat personen die hun studies hebben voltooid, voldoende op de hoogte blijven van de vooruitgang in hun vakgebied. Alleen op die manier kunnen zij hun beroep op een verantwoorde wijze blijven uitvoeren. Dit betekent dat het volgen van nascholing niet vrijblijvend is.

In de richtlijn wordt ook de invulling van de open norm voor de professionele beroepsuitoefening aangestipt: de beroepsuitoefening kan onderworpen zijn aan specifieke juridische verplichtingen en aan de door de betrokken beroepsvertegenwoordiging vastgestelde regels die professionaliteit, kwaliteit van de dienstverlening en de vertrouwensrelatie met de afnemer bevorderen en borgen. Het werken volgens de goede veterinaire praktijk is op deze manier als open norm opgenomen in de regelgeving. Voor het vaststellen en toetsen van deze norm is juridische inbreng noodzakelijk, maar ook inbreng van professionals en andere belanghebbenden.

Internationale Standaarden

Ook op mondiaal niveau is er aandacht voor het garanderen van de kwaliteit van het veterinaire handelen. De Wereldorganisatie voor Diergezondheid (OIE) heeft in haar internationale standaarden onder 'good veterinary governance' opgenomen dat de veterinaire beroepsbeoefenaars worden gereguleerd door een onafhankelijk en autonoom 'veterinary statutory body' (VSB). Iedereen die daadwerkelijk de diergeneeskunde uitvoert (zelfstandig of als onderdeel van de overheid of een organisatie) valt voor zijn of haar veterinair en professioneel handelen onder de VSB en dient zich daarvoor te kunnen verantwoorden. In veel landen wordt de diergeneeskunde gereguleerd door een onafhankelijk VSB ook wel een Orde, Kamer of College genoemd.

De regulering van de diergeneeskunde in Nederland
Nederland heeft geen herkenbaar onafhankelijk en autonoom VSB. De meeste functionaliteiten van het VSB zijn wel aanwezig, maar zijn op verschillende plaatsen ondergebracht.

De kwaliteit van de opleiding wordt bijvoorbeeld getoetst door daartoe aangewezen nationale en internationale accreditatieorganisaties en de Inspectie van het Onderwijs.

De dierenarts moet rekening houden met de belangen van de opdrachtgever en de samenleving

Dierenartsen die willen praktiseren moeten zich inschrijven in het diergeneeskunderegister (<https://www.diergeneeskunderegister.nl/>). Voor het inschrijven in het Nederlandse register volstaat het hebben van het dierenartsdiploma. Bij het inschrijven in een Orde wordt vaak een eed afgelegd waarmee de dierenarts belooft volgens de goede veterinaire praktijk te zullen werken. In Nederland wordt dit voor deels ingevuld door de Code voor de Dierenarts. **Deze is echter alleen van toepassing op leden van de KNMvD.** Niet één VSB maar de inspecties van de NVWA, het Veterinair Tuchtcollege (VTC), de professionele richtlijnen van de KNMvD en de formularia geven in Nederland invulling aan de open professionele normen. De NVWA is de competente autoriteit en is verantwoordelijk voor toezicht en handhaving. De door de beroepsgroep opgestelde richtlijnen zijn, naast wettelijke kaders, het uitgangspunt voor het toezicht van de NVWA. Bij afwijkingen hiervan zal de NVWA een berechttingsrapport opstellen dat via de klachtambtenaar aan het VTC wordt voorgelegd. Het VTC is bij wet ingesteld om klachten over vermeend tekortschietende veterinaire zorg te behandelen en bestaat uit juristen en dierenartsen. Zaken die niet in strafrecht of bestuursrecht kunnen worden geregeld omdat zij door andere professionals moeten worden beoordeeld, worden aan het VTC voorgelegd. Het VTC voert daarmee een professionele toetsing uit van het veterinair handelen, die bijdraagt aan de invulling van de open norm. Een dierenarts mag afwijken van de door de beroepsgroep opgestelde professionele richtlijnen indien hij de noodzaak hiertoe voldoende onderbouwt en administreert.

De rol van de KNMvD

De KNMvD is van oorsprong de belangenorganisatie voor dierenartsen. De laatste jaren heeft de KNMvD ook veel aandacht gegeven aan het opstellen van een kwaliteitssysteem en van professionele richtlijnen. Deze richtlijnen, zoals genoemd in de Europese regelgeving, geven de dierenarts handvatten om in het krachtenveld van diverse belangen op verantwoorde wijze te kunnen adviseren en handelen. Tevens heeft de KNMvD een belangrijke bijdrage geleverd aan het bevorderen van zorgvuldig antibioticumgebruik, onder andere door het opstellen van de formularia. **Met het ontplooiën van deze activiteiten is de rol van de KNMvD deels verschoven van belangenbehartiging naar normstelling.** De combinatie van belangenbehartiging en normstelling in één organisatie levert ontegenzeggelijk spanning op. Door het combineren van

deze rollen, binnen een krachtenveld met heel diverse belanghebbenden, **zal de KNMvD regelmatig tot andere beleidskeuzes (moeten) komen dan de individuele dierenarts vanuit het praktijkperspectief wellicht zou doen.**

De Nederlandse VSB

In het systeem van ontwikkeling, toezicht en handhaving van de professionele normen hebben de KNMvD, de NVWA en VTC dus allen een eigenstandige rol. Het uitgangspunt is daarbij dat interprofessionele toetsing de veterinaire beroepsbeoefening moet verbeteren. De Nederlandse VSB bestaat uit meerdere spelers: de overheid, de faculteit Diergeneeskunde, de accreditatie-organisaties, de belangenbehartiger, de normsteller, de NVWA en het VTC. Vertrouwen tussen deze spelers is van het grootste belang gezien de uitdagingen waar de beroepsgroep de komende jaren nog voor staat. Maatschappelijke ontwikkelingen brengen ook aanpassing van de normen voor de goede veterinaire praktijk met zich mee. Voor de dierenarts is het belangrijk dat hij, binnen een goed verdienmodel, zijn professionele veterinaire en maatschappelijke taken kan blijven uitvoeren. Dit alles laat zien dat we moet blijven nadenken over de organisatie van de huidige en toekomstige Nederlandse VSB en specifiek de rol die de KNMvD daarin speelt. De perceptie van spanning tussen belangenbehartiging en normstelling wijst erop dat verdere discussie en gedachtewisseling nodig zijn over de doelen en rollen van de KNMvD op korte en lange termijn. Zo kan de organisatie ook in de toekomst maximaal blijven bijdragen aan het heil van mens en dier. ●